

**Ustawa o świadczeniach
pieniężnych z ubezpieczenia
społecznego w razie choroby
i macierzyństwa. Komentarz**
Wydanie 2.

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

**Część I. Komentarz do ustawy
z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach
z ubezpieczenia społecznego w razie
choroby i macierzyństwa
(t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1133 ze zm.)**

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa określa zasady ustalania prawa do świadczeń z ubezpieczenia **chorobowego, ich wysokości oraz zasad ich wypłacania ubezpieczonym**. Prawo do świadczeń chorobowych na równych zasadach przysługuje osobom podlegającym ubezpieczeniu chorobowemu zarówno obowiązkowo, jak i dobrowolnie. Świadczeniami pieniężnymi z ubezpieczenia chorobowego według ZasiłkiU są:

- 1) zasiłek chorobowy,
- 2) świadczenie rehabilitacyjne,
- 3) zasiłek wyrównawczy,
- 4) zasiłek macierzyński,
- 5) zasiłek opiekuńczy.

Świadczenia te stanowią rekompensatę za utracone wynagrodzenie w razie:

- 1) niezdolności do pracy ubezpieczonego spowodowane jego chorobą, odosobnieniem (wskutek poddania się obowiązkowi kwarantanny, izolacji, izolacji w warunkach domowych lub też chorobą członka jego najbliższej rodziny) oraz
- 2) urodzenia dziecka, a także przyjęcie dziecka na wychowanie w wieku do 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do 10. roku życia (przysposobienie) oraz przyjęcia na wychowanie w ramach rodziny zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej (w wieku do 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do 10. roku życia.)

Art. 1. [Ubezpieczeni]

1. Świadczenia pieniężne na warunkach i w wysokości określonych ustawą przysługują osobom objętym ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa określonym w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 423, 432 i 619), zwanym dalej „ubezpieczonymi”.
2. Świadczenia pieniężne z tytułu następstw wypadków przy pracy i chorób zawodowych określa odrębna ustawa.

Powiązania z innymi przepisami:

- art. 6, 11, 12 SysUbSpołU,
- art. 6–8 WypadkiU.

I. Zasady podlegania ubezpieczeniu chorobowemu

1. Ubezpieczenie chorobowe gwarantuje osobom ubezpieczonym świadczenia pieniężne na **wypadek utraty zdolności do samodzielnego zarobkowania wskutek choroby**. Definicja ubezpieczonego została zawarta w art. 4 ust. 1 SysUbSpołU, gdzie wskazano, że jest nim **osoba fizyczna podlegająca chociaż jednemu z ubezpieczeń społecznych**.

2. Nie oznacza to jednak, że wszyscy ubezpieczeni uzyskują prawo do świadczeń chorobowych. Aby je posiadać, **należy podlegać obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu**, z tym zastrzeżeniem, że tylko osoby objęte obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalno-rentowymi mogą przystąpić do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Oznacza to, że jeżeli z mocy prawa osoba nie jest objęta obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym, to – aby mogła przystąpić do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego – **musi ona z danego tytułu podlegać obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym**, co oznacza, że osoby podlegające dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym nie mogą na zasadach dobrowolności podlegać ubezpieczeniu chorobowemu i wypadkowemu.

Dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu podlegają na swój wniosek osoby objęte obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4–5a, 7b, 8 i 10 SysUbSpołU.

Orzecznictwo

Stwierdzenie w prawomocnym wyroku sądu, że strona w danym okresie nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym (art. 365 § 1 KPC), prowadzi do niemożności objęcia jej dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym w tym okresie, co w konsekwencji oznacza brak prawa do zasiłku chorobowego (post. SN z 4.4.2012 r., I UK 427/11, Legalis).

Orzecznictwo

Okoliczność pozostawienia stronom swobody zawarcia umowy o pracę, także w sytuacji, gdyby nakierowana ona była wyłącznie na objęcie ubezpieczeniem społecznym, nie uchyła kontroli stosunku prawnego formowanego w warunkach wolności pod kątem ogólnych klauzul zabezpieczających życie społeczne przed zjawiskami patologicznymi, które mimo pozornej zgodności z innymi przepisami nie mogą doznawać ochrony ze strony państwa (wyr. SN z 22.4.2008 r., II UK 210/07, Legalis).

Ustawa reguluje również zasady podlegania poszczególnym ubezpieczeniom:

- 1) art. 6 SysUbSpołU ustala normy obowiązujące przy ustalaniu obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego i rentowego;
- 2) art. 7 SysUbSpołU reguluje dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe;
- 3) art. 11 ust. 1 SysUbSpołU – obowiązkowe ubezpieczenie chorobowe;
- 4) art. 11 ust. 2 SysUbSpołU – dobrowolne ubezpieczenia chorobowe oraz
- 5) art. 12 SysUbSpołU obowiązkowe ubezpieczenie wypadkowe.

W tabeli 1 zaprezentowano zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i okresy podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom.

Tabela 1. Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym

Ubezpieczony	Rodzaj ubezpieczenia				Okresy podlegania ubezpieczeniom
	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe	
Pracownik	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia jego ustania
Osoba wykonująca pracę nakładczą	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Dobrowolne	Nie podlega	Od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania do dnia jej rozwiązania lub wygaśnięcia
Osoba wykonująca umowę agencyjną, umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług oraz osoby z nimi współpracujące	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Dobrowolne	Obowiązkowe	Od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania do dnia jej rozwiązania lub wygaśnięcia
Osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą (z wyjątkiem wspólników spółki)	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Dobrowolne	Obowiązkowe	Od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszane
Wspólnicy spółki jawnej, partnerskiej lub komandytowej	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Dobrowolne	Obowiązkowe	Od dnia wpisania spółki do Krajowego Rejestru Sądowego albo od dnia nabycia ogółu praw i obowiązków w spółce do dnia wykreślenia spółki z Krajowego Rejestru Sądowego albo zbycia ogółu praw i obowiązków w spółce, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności przez spółkę zostało zawieszane na podstawie przepisów PrPrzed

Ubezpieczony	Rodzaj ubezpieczenia				Okresy podlegania ubezpieczeniom
	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe	
Wspólnicy jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Dobrowolne	Obowiązkowe	Od dnia wpisania spółki do Krajowego Rejestru Sądowego albo od dnia nabycia udziałów w spółce do dnia wykreślenia spółki z Krajowego Rejestru Sądowego albo zbycia wszystkich udziałów w spółce, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności przez spółkę zostało zawieszona na podstawie przepisów PrPrzed
Akcjonariusz prostej spółki akcyjnej wnoszący do spółki wkład, którego przedmiotem jest świadczenie pracy lub usług	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Dobrowolne	Obowiązkowe	Od dnia rozpoczęcia świadczenia tej pracy lub tych usług do dnia zakończenia ich świadczenia
Osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Dobrowolne	Obowiązkowe	Od dnia rozpoczęcia współpracy do dnia jej zakończenia
Poseł lub senator pobierający uposażenie	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Obowiązkowe	Od dnia nabycia prawa do uposażenia do dnia utraty tego prawa
Poseł do Parlamentu Europejskiego	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia nabycia prawa do uposażenia do dnia utraty tego prawa
Poseł do Parlamentu Europejskiego wybrany w RP	Dobrowolne	Dobrowolne	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia nabycia prawa do uposażenia do dnia utraty tego prawa
Stypendysta sportowy (z wyjątkiem osób uczących się lub studiujących), jeśli nie podlega ubezpieczeniom z innego tytułu	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Obowiązkowe	Od dnia spełnienia warunków do objęcia ubezpieczeniami społecznymi do dnia zaprzestania spełniania tych warunków
Pobierający stypendium słuchacz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Obowiązkowe	Od dnia uzyskania statusu słuchacza do dnia utraty tego statusu

Ubezpieczony	Rodzaj ubezpieczenia				Okresy podlegania ubezpieczeniom
	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe	
Osoba wykonująca odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Dobrowolne	Obowiązkowe	Od dnia rozpoczęcia wykonywania pracy do dnia zakończenia wykonywania tej pracy
Osoba pobierająca zasiłek dla bezrobotnych, świadczenie integracyjne lub stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego dorosłych, na które została skierowana przez powiatowy urząd pracy, jeżeli nie podlega ubezpieczeniom z innego tytułu	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia nabycia prawa do zasiłku, świadczenia integracyjnego lub stypendium do dnia utraty do nich prawa
Bezrobotny pobierający stypendium	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Obowiązkowe	Od dnia nabycia prawa do stypendium do dnia utraty tego prawa
Osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego dorosłych, na które została skierowana przez inny podmiot niż powiatowy urząd pracy, jeżeli nie podlega ubezpieczeniom z innego tytułu	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Obowiązkowe	Od dnia nabycia prawa do stypendium do dnia utraty tego prawa
Osoba pobierająca stypendium na podstawie przepisów PromZatrU w okresie odbywania studiów podyplomowych, jeżeli nie podlega ubezpieczeniom z innego tytułu	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Obowiązkowe	Od dnia nabycia prawa do stypendium do dnia utraty tego prawa
Duchowny	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Dobrowolne	Obowiązkowe	Od dnia przyjęcia do stanu duchownego do dnia wystąpienia z tego stanu

Ubezpieczony	Rodzaj ubezpieczenia				Okresy podlegania ubezpieczeniom
	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe	
Żołnierz niezawodowy pełniący służbę czynną wojskową (z wyłączeniem żołnierzy pełniących służbę kandydacką)	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia powołania lub skierowania do tej służby do dnia zwolnienia z tej służby
Osoba odbywająca służbę zastępczą, jeżeli nie podlega ubezpieczeniom z innego tytułu	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Od dnia powołania lub skierowania do tej służby do dnia zwolnienia z tej służby
Funkcjonariusz Służby Celnej	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Obowiązkowe	Od dnia nawiązania stosunku służbowego do dnia zwolnienia ze służby
Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym, jeżeli nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie podlega ubezpieczeniom z innego tytułu	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia spełnienia warunków do objęcia ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym do dnia zaprzestania tych warunków
Osoba pobierająca zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia spełnienia warunków, o których mowa w art. 9 ust. 6 SysUbSpołU, tj. jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych do dnia zaprzestania spełniania tych warunków
Osoba pobierająca świadczenie socjalne wypłacane w okresie urlopu, osoba pobierająca zasiłek socjalny wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia, osoba pobierająca wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia nabycia prawa do świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego, wynagrodzenia przysługującego w okresie świadczenia górniczego lub w okresie stypendium na przekwalifikowanie do dnia utraty tego prawa

Ubezpieczony	Rodzaj ubezpieczenia				Okresy podlegania ubezpieczeniom
	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe	
Osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia nabycia prawa do świadczenia szkoleniowego do dnia utraty tego prawa
Osoba rezygnująca z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Przez okres niezbędny do uzyskania okresu ubezpieczenia – 25-letniego okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego), z zastrzeżeniem art. 87 ust. 1b EmRentyFUSU
Osoba pobierająca świadczenie pielęgnacyjne albo specjalny zasiłek opiekuńczy	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia nabycia prawa do świadczenia pielęgnacyjnego, zasiłku opiekuńczego do dnia utraty tego prawa
Osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem, które spełniają warunki określone w art. 6a SysUbSpołU, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzających obowiązek ubezpieczeń społecznych	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia nabycia prawa do świadczenia socjalnego do dnia utraty tego prawa
Członek rady nadzorczej wynagradzany z tytułu pełnienia tej funkcji	Obowiązkowe	Obowiązkowe	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia powołania na członka rady nadzorczej do dnia zaprzestania pełnienia tej funkcji
Osoba podlegająca dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, na podstawie art. 7 SysUbSpołU	Dobrowolne	Dobrowolne	Nie podlega	Nie podlega	Od dnia wskazanego we wniosku o objęcie tymi ubezpieczeniami, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został zgłoszony

3. Składka na ubezpieczenie chorobowe jest jednakowa dla wszystkich grup ubezpieczonych, tj. zarówno dla tych, którzy podlegają tym ubezpieczeniom obowiązkowo, jak i dla ubezpieczonych dobrowolnie, i wynosi **2,45% podstawy jej wymiaru**.

4. W prawie ubezpieczeń społecznych obowiązuje równość formalna wszystkich ubezpieczonych, co oznacza, że w prawie tym **nie ma klauzul generalnych**, które pozwalałyby indywidualnie potraktować każdego ubezpieczonego.

Orzecznictwo

Istotną cechą ubezpieczeń społecznych jest schematyzm prawa do świadczeń. Wyraża się on w bezwzględnyim przestrzeganiu równości formalnej, bez możliwości korekty w przypadkach uzasadnionych okolicznościami sytuacji jednostkowej. W związku z tym w prawie ubezpieczeń społecznych nie ma klauzul generalnych, tj. zwrotów ustawowych, pozwalających na indywidualne potraktowanie każdego przypadku ze względu na np. zasady współżycia społecznego (wyr. SA w Szczecinie z 28.8.2014 r., III AUa757/13, Legalis).

II. Obowiązkowe ubezpieczenie chorobowe pracowników

5. W kontekście obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowego oraz chorobowego i wypadkowego **za pracownika uważa się:**

- 1) osobę pozostającą w stosunku pracy;
- 2) osobę wykonującą pracę na podstawie umowy zlecenia, umowy agencyjnej, innej umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy KC dotyczące zlecenia oraz umowy o dzieło, jeżeli zawarto je z pracodawcą, z którym dana osoba pozostaje równocześnie w stosunku pracy, lub z innym podmiotem niż pracodawca, ale w ramach tych umów praca jest wykonywana na rzecz pracodawcy, z którym osoba ta pozostaje w stosunku pracy.

Ważne

Zakład Ubezpieczeń Społecznych za własnego pracownika nie uważa pracownika przebywającego na urlopie wychowawczym, macierzyńskim lub bezpłatnym, który w czasie urlopu wykonuje zawartą ze swoim pracodawcą umowę cywilnoprawną lub zawarł taką umowę z innym podmiotem niż pracodawca, ale na jej podstawie wykonuje pracę na rzecz swojego pracodawcy.

6. Pracownicy podlegają obowiązkowo wszystkim ubezpieczeniom społecznym niezależnie od wymiaru czasu pracy, posiadania innego tytułu do ubezpieczeń lub uprawnień emerytalno-rentowych oraz bycia studentem albo uczniem. Także pracownicy młodociani, czyli osoby, które ukończyły 16 lat, ale nie przekroczyły 18 lat, zatrudnione na zasadach określonych w KP, są objęte obowiązkowymi ubezpieczeniami chorobowymi.

Orzecznictwo

Dla wywołania skutków prawnych związanych z istnieniem danego stosunku zobowiązaniowego nie jest wystarczające jedynie zawarcie umowy od strony formalnej, ale decydujące jest rzeczywiste realizowanie i trwanie stosunku pracy w granicach wyznaczonych treścią art. 22 KP. Sama wola stron nie jest wystarczająca, skoro nie towarzyszy jej realizowanie umowy (wyr. SA w Łodzi z 5.2.2013 r., III AUa 957/12, Legalis).

Orzecznictwo

Do ustalenia, iż doszło do powstania pomiędzy stronami stosunku pracy, nie jest wystarczające spełnienie warunków formalnych zatrudnienia, takich jak zawarcie umowy o pracę, odbycie szkolenia w dziedzinie bhp, prowadzenie akt osobowych, podpisywanie list obecności, potwierdzenie wypłaty wynagrodzenia, zgłoszenie do ubezpieczenia, a konieczne jest ustalenie, że strony miały zamiar wykonywać obowiązki stron stosunku pracy i to czyniły. Nie może bowiem być tolerowana sytuacja, w której osoba zainteresowana w uzyskaniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego, do których nie ma tytułu, z pomocą płatnika składek wytwarza dokumenty służące wyłącznie do tego celu (wyr. SA w Lublinie z 10.6.2021 r., III AUa 66/21, Legalis).

Orzecznictwo

Chęć uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego, jako motywacja do podjęcia zatrudnienia, nie świadczy o zamiarze obejścia prawa, podobnie jak inne cele stawiane sobie przez osoby zawierające umowy o pracę, takie jak np. chęć uzyskania środków utrzymania (wyr. SA w Lublinie z 17.6.2021 r., III AUa 348/21, Legalis).

Osoba, która jest zatrudniona równocześnie na podstawie kilku umów o pracę lub też jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę oraz zawarła umowę lub umowy cywilnoprawne ze swoim pracodawcą lub wykonuje je na rzecz swojego pracodawcy, podlega ubezpieczeniom społecznym **obowiązkowo z każdej zawartej umowy o pracę**.

Orzecznictwo

Wynagrodzenie za pracę z tytułu nabycia przez pracodawcę z mocy prawa autorskich praw majątkowych do utworu stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe (uchw. SN z 14.2.2012 r., III UZP 4/11, Legalis).

Orzecznictwo

Zakład Ubezpieczeń Społecznych może negocjować wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało ono wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zamiaru obejścia prawa (art. 58 KC). Uprawnienie to wynika z założenia, że umowa o pracę wywołuje skutki nie tylko bezpośrednie, dotyczące wprost wzajemnych relacji między pracownikiem i pracodawcą, lecz także dalsze, pośrednie, w tym w dziedzinie ubezpieczeń społecznych; kształtuje ona stosunek ubezpieczenia społecznego, określa wysokość składki, a w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń (wyr. SN z 4.3.2021 r., II USKP 24/21, Legalis).

7. Pracownik przystępuje do ubezpieczeń od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania zatrudnienia, z wyłączeniem urlopów bezpłatnych. Należy jednak mieć na uwadze, że pracownik przebywający na urlopie bezpłatnym, z którym zawiera się umowę zlecenia, podlega ubezpieczeniom na zasadach określonych dla zleceniobiorców. Takiej osoby nie traktuje się jako pracownika i nie mają tu zastosowania przepisy art. 8 ust. 2a SysUbSpołU.

8. Pracownicy przebywający na urloпах macierzyńskich i wychowawczych są objęci ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym. Składki są za nich finansowane przez budżet Państwa. Składka na ubezpieczenie chorobowe nie jest w ich przypadku odprowadzana.

Orzecznictwo

Podleganie przez kobietę obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu stosunku pracy i uzyskanie prawa do zasiłku macierzyńskiego, wyklucza równoczesne podleganie dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej i uzyskanie prawa do drugiego zasiłku macierzyńskiego (wyr. SN z 3.10.2008 r., II UK 32/08, Legalis).

9. Przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe **nie stosuje się ograniczenia**, tak jak ma to miejsce w przypadku składki emerytalnej i rentowej.

Ważne

Roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników w danym roku kalendarzowym nie może być wyższa od kwoty odpowiadającej 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy.

Ograniczenie to nie ma miejsca w przypadku składki chorobowej, co oznacza, że w sytuacji przekroczenia rocznej podstawy składek wstrzymywane jest przekazywanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ale w dalszym ciągu jest odprowadzana składka chorobowa.

Przykład

Miesięczne wynagrodzenie pracownika wynosi 15 000 zł i jest wypłacane do końca danego miesiąca. Osoba ta nie osiąga przychodów z innego tytułu. W grudniu 2022 r. pracownik przekroczy limit rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. W 2022 r. kwota rocznego ograniczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wynosi 177 660 zł (obwieszczenie MRiPS z 4.11.2021 r. w sprawie kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w 2022 r. oraz przyjętej do jej ustalenia kwoty prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia (M.P. z 2021 r. poz. 1056).

W grudniu podstawy wymiaru składek ZUS oraz wysokości składek na poszczególne ubezpieczenia należy obliczyć następująco:

- 1) przychód pracownika od początku roku do 30 listopada:
 $15\,000\text{ zł} \times 12\text{ miesięcy} = 180\,000\text{ zł};$

- 2) podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w grudniu 2022 r. z uwzględnieniem rocznego limitu (od kwoty rocznego limitu należy odjąć przychód stanowiący podstawę wymiaru składek społecznych osiągnięty od początku roku):
 $180\,000 - 177\,660 = 2340 \text{ zł};$
- 3) podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe: 15 000 zł;
- 4) składki na ubezpieczenia społeczne finansowane przez pracownika:
 - a) składka na ubezpieczenie emerytalne:
 $2340 \text{ zł} \times 9,76\% = 228,38 \text{ zł},$
 - b) składka na ubezpieczenie rentowe:
 $2340 \text{ zł} \times 1,5\% = 35,10 \text{ zł},$
 - c) składka na ubezpieczenie chorobowe:
 $15\,000 \text{ zł} \times 2,45\% = 367,50 \text{ zł};$
- 5) podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne (przychód stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne należy pomniejszyć o kwotę składek na ubezpieczenie społeczne finansowanych przez pracownika):
 $15\,000 \text{ zł} - 228,38 \text{ zł} - 35,10 \text{ zł} = 14\,736,52 \text{ zł};$
- 6) składka na ubezpieczenie zdrowotne:
 $14\,736,52 \text{ zł} \times 9\% = 1326,29 \text{ zł}.$

III. Dobrowolne ubezpieczenie chorobowe zleceniobiorców

10. Co do zasady, zleceniobiorcy podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalno-rentowym. Każda umowa, bez względu na okres, na jaki została zawarta, rodzi obowiązek ubezpieczeń, choć istnieją wyjątki, które zostaną przybliżone poniżej. Umowa zlecenia rodzi także obowiązek ubezpieczenia wypadkowego. Natomiast ubezpieczenie chorobowe jest dla zleceniobiorców zawsze dobrowolne, ale możliwe tylko wtedy, gdy umowa zlecenia stanowi obowiązkowy tytuł do ubezpieczeń społecznych. Podstawę wymiaru składki chorobowej stanowi wynagrodzenie wynikające z umowy zlecenia.

11. Od 1.1.2016 r. zmianie uległy zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenia. Zleceniobiorca, którego podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, który spełnia warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów, **podlega obowiązkowo tym ubezpieczeniom jako zleceniobiorca** oraz z kolejnej lub kolejnych umów zlecenia. Zasady tej nie stosuje się, jeżeli łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia lub z innych umów osiąga kwotę minimalnego wynagrodzenia. W 2022 r. kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę wynosi 3010 zł (MinWynagrR).

Przykład

Jan O. w dniu 1.2.2022 r. zawarł ze zleceniodawcą – firmą Pevex S.A. – umowę zlecenia na kwotę 2750 zł. Następnie 15.2.2022 r. zawarł drugą umowę zlecenia z Krzysztofem Kowalskim na projekt architektoniczny na kwotę 2800 zł. W lutym 2022 r. Jan O. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z obu umów zlecenia.

Ważne

Nie stanowi tytułu do ubezpieczeń umowa o dzieło zawarta z osobą niepozostającą w stosunku pracy z zamawiającym. Od przychodu uzyskiwanego w ramach umowy o dzieło istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, jeżeli umowa o dzieło została zawarta z własnym pracodawcą albo umowa ta jest wykonywana na rzecz własnego pracodawcy.

12. Ubezpieczeniom społecznym nie podlegają zleceniobiorcy – uczniowie gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, szkół ponadpodstawowych i studenci – do ukończenia 26 lat. Zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym przez ZUS:

- 1) **ucznem do 31 sierpnia każdego roku** jest osoba, która:
 - a) kontynuuje naukę w tej samej szkole,
 - b) skończyła szkołę i rozpoczyna naukę w szkole, w której rok szkolny rozpoczyna się 1 września,
 - c) ukończyła szkołę i nie kontynuuje nauki;
- 2) **ucznem do 30 września każdego roku** jest osoba, która przedstawia zaświadczenie o przyjęciu na studia wyższe.

Definicja ucznia nie znajduje się w SysUbSpołU, wynika z praktyki stosowanej przez ZUS.

13. W rozumieniu SysUbSpołU oraz PrSzkolWyżN studentem jest osoba kształcąca się na studiach wyższych. Natomiast przez:

- 1) **studia pierwszego stopnia** – rozumie się formę kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji pierwszego stopnia (art. 64 ust. 1 pkt 1 PrSzkolWyżN);
- 2) **studia drugiego stopnia** – rozumie się formę kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający co najmniej kwalifikacje pierwszego stopnia, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji drugiego stopnia (art. 64 ust. 1 pkt 2 PrSzkolWyżN);
- 3) **jednolite studia magisterskie** – rozumie się formę kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji drugiego stopnia (art. 64 ust. 1 pkt 2 PrSzkolWyżN).

Nie są natomiast studentami, w rozumieniu SysUbSpołU, uczestnicy studiów doktoranckich, ponieważ są to studia trzeciego stopnia, oraz uczestnicy studiów podyplomowych.

Przykład

Pytanie: *Zleceniobiorca podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu. Od 1 października jest studentem studiów zaocznych i nie ma ukończonych 26 lat. Czy w związku z tym od 1 października nie należy odprowadzać składek z tytułu jego wynagrodzenia?*

Odpowiedź: Zleceniobiorcy będący studentami lub uczniami gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych lub ponadpodstawowych nie podlegają ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnemu do ukończenia 26 lat. Nie ma przy tym znaczenia, czy dana osoba jest studentem studiów

dziennych, zaocznych, wieczorowych, jak również czy uczelnia jest placówką państwową, czy też prywatną.

W związku z tym, zatrudniając na umowę zlecenia ucznia lub studenta, który nie ukończył 26 lat, nie zgłasza się go do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego. Wyjątkiem od zasady, że za studenta zatrudnionego na podstawie umowy zlecenia do ukończenia przez niego 26 lat nie opłaca się składek, jest sytuacja, gdy studenta ze zleceniodawcą łączy równocześnie umowa o pracę. W takim przypadku umowa zlecenia w zakresie ubezpieczeń społecznych jest traktowana jak umowa o pracę i składki są naliczane od łącznego wynagrodzenia, które otrzymuje ubezpieczony.

Jeżeli zleceniobiorca, który był zgłoszony z umowy zlecenia do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, poinformował płatnika, że od 1 października został studentem – od tego dnia nie podlega już ubezpieczeniom społecznym i w konsekwencji ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Płatnik składek powinien więc złożyć formularz ZUS ZWUA i 1 października wyrejestrować zleceniobiorcę z ubezpieczeń. Oczywiście z uwagi na to, że status studenta osoba ta uzyskała od 1 października, składki nie będą za nią naliczane od przychodów należnych i wypłaconych za okres od 1 października. Gdy natomiast w październiku lub ewentualnie w kolejnych miesiącach otrzyma wynagrodzenie za wrzesień lub wcześniejsze miesiące, to od tego wynagrodzenia płatnik będzie miał obowiązek opłacić od tego przychodu należne składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Rozliczenie należnych składek nastąpi wówczas w raporcie ZUS RCA z kodem 30 00 xx.

IV. Dobrowolne ubezpieczenie chorobowe osób prowadzących działalność gospodarczą

14. Osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą **podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym**: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu, od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona.

Ubezpieczenie chorobowe osoby prowadzącej działalność gospodarczą jest **zawsze dobrowolne** i jego podstawę stanowi podstawa wymiaru dla składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe bez stosowania ograniczenia podstawy do kwoty 30-krotności. Przedsiębiorca nie może zadeklarować podstawy wymiaru na ubezpieczenie chorobowe w kwocie innej niż podstawa wymiaru dla składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego może przystąpić osoba prowadząca działalność dla której ubezpieczenia emerytalne i rentowe z działalności mają charakter obowiązkowy.

Objęcie dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym następuje od dnia wskazanego odpowiednio w zgłoszeniu, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym zgłoszenie zostało złożone w Zakładzie. Objęcie dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym następuje od dnia wskazanego w zgłoszeniu tylko wówczas, gdy zgłoszenie do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych zostanie dokonane w terminie 7 dni od daty rozpoczęcia prowadzenia działalności.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl